

## XV.

## PAAL.

1333—1346.

Om Eilifs Eftermands, Paal Baardssøns Familieforhold har jeg dannet mig følgende Formodning. Vi finde henimod Midten af det fjortende Aarhundrede en Fru Ingeborg Munaansdatter, der var gift med en Hr. Nikolas Plogpenning, ikke usandsynligt en dansk Mand. Denne Frue stod i et nærmere Forhold til sin Navne, Hertuginde Ingeborg Haakonsdatter, idet baade hun selv og Manden „længe og trofast“ havde tjent Hertuginde. Denne skjænkede dem derfor 1346 betingelsesvis en Gaard i Bergen, der faldt tilbage, efter at de begge vare døde uden Børn, maaske i den store Mandedød.<sup>1)</sup> Ligeledes forekom (1357) en Arnbjørn (*Abernus*) Munaanssøn, der sees at have været Befalingsmand paa Varberg i Halland.<sup>2)</sup> Navnet Munaans store Sjældenhed berettiger os til at tro, at Ingeborg og Arnbjørn vare Sødskende og efter al Sandsynlighed Børn af den nogle Gange, navnlig ved det store Rigmøde i Oslo 1319, forekommende Rigsraad Hr. Munaan Baardssøn. Men naar saa, som senere skal oplyses, ogsaa Erkebiskop Paal Baardssøn udtrykkelig siges at staa i høi Yndest hos Hertuginde Ingeborg, kan jeg ikke andet end tro, at han har hørt til denne samme Familie og været Ridderen Munaan Baardssøns (rimeligvis yngre) Broder. Man maa huske, at Hertuginde Ingeborg tidlig blev næsten fremmed for sit Fødeland, hvilket hun kun sjelden besøgte, og at som Følge deraf

<sup>1)</sup> Dipl. Norv. I No. 300. II No. 312.

<sup>2)</sup> Svensk hist. Tidsskr. 1882, 327. Munch, N. F. H. Unionsp. I. 644, 907.

hendes norske Forbindelser og Venner ikke kunne have været meget talrige, hvilket styrker dette Indicium. Andensteds har jeg søgt at gjøre sandsynligt, at denne Familie nedstammer fra Munaan Biskopssøn og Hertug Skules Datter Rangrid, hvorfor de langt ude turde have været Kongehusets Frænder.<sup>1)</sup>

Men hvad enten disse mine Formodninger ere rigtige eller ikke, saa møde vi Paul Baardssøn første Gang i 1309 som Chorsbroder i Bergen,<sup>2)</sup> altsaa under den mægtige og ansete Biskop Arne. I 1313 finde vi Paal i Nidaros, hvor han paa denne sin Biskops Vegne optraadte mod Erkebiskop Eilif i Anledning af den ovenfor omtalte Strid angaaende Færøernes Bispestol, og nu kaldes han Magister,<sup>3)</sup> hvorefter man ser, at han allerede da har studeret udenlands. Den Yndest, som Paal efter et saadant Tillidshverv at dømme, har nydt hos Biskop Arne, bevarede han ogsaa under dennes Eftermand og Broder Audfinn (1315—1330).

I Aaret 1320 kom Paal atter til at reise og denne Gang har han tilbragt en Række af Aar i Udlandet. Det var Biskop Audfinn, i hvis Ærinde han, rigelig udrustet med Penge, drog til Curien i Anledning af denne myndige Prælats Strid med den kongelige Apostelkirkes Geistlighed.<sup>4)</sup> I Juli 1320 finde vi ham i Brügge i Flandern.<sup>5)</sup> I November 1324 optræder han i Avignon paa Erkebiskop Eilifs Vegne, idet han paa dennes Vegne aflægger det Besøg ved Curien, som Paverne havde fundet paa at paalægge Erkebisperne at gjøre hvert tredje Aar, og ved samme Leilighed indbetalte han nogle Peterspenge.<sup>6)</sup> Endnu i 1325 maa han have været i Avignon.<sup>7)</sup> En længere, maaske endog den længste Tid har han dog vist tilbragt i Orleans, hvor han blev promoveret til *Doctor* eller Professor *juris utriusque*, en sjelden og næsten enestaaende Ære for

<sup>1)</sup> Norsk hist. Tidsskr. 3 R. B. III. og IV.

<sup>2)</sup> D. N. I. No. 123. (I samme Brev og andre nævnes forøvrigt ogsaa en Chorsbroder Peter Baardssøn).

<sup>3)</sup> D. N. III No. 99, IV. No. 101, VII No. 78.

<sup>4)</sup> D. N. VII. No. 126.

<sup>5)</sup> D. N. II. No. 138. Brevet er et lidet Bidrag til Datidens Studenterhistorie; en anden bergensk Chorsbroder havde til sine Studier medbragt nogle af Mariakirken laante Bøger og pantsatte dem nu i Brügge for 16 Pund engl. Sterling.

<sup>6)</sup> Storms romerske Afskrifter.

<sup>7)</sup> Saml. til N. F. Sp. og Hist. V, 552.

en Nordmand i hine Dage (kun Ridderen Hr. Bjarne Lodinssøn nævnes 1295 som *juris civilis professor*). Under Fraværelsen havde Biskop Audfinn skjænket ham et lidet nyt Beneficium, nemlig Undradals Capel i Sogn.<sup>1)</sup> Kort efter maa han være kommen hjem og nu samler han flere og flere Beneficier og Indtægter paa sin Haand, idet han foruden fremdeles at være Chorsbroder i Bergen tillige opnaaede Præbender ved andre Domkirker i Kirkeprovindsen, nemlig Nidaros's, Hamars og Orknøernes;<sup>2)</sup> naar hver enkelt af disse Sinecurer er tilfaldt ham kan dog ikke siges. I 1326 maa han have havt stor Myndighed i Bergen, maaske som Official, da Prædikebrødrenes Lector i Oslo ydmygt beder ham at behandle denne Ordens Medlemmer i Bergen med Mildhed.<sup>3)</sup>

I det sidst anførte Brev udtales, hvad jeg allerede ovenfor har berørt, at Paal var saaledes vel anskreven hos Hertuginde Ingeborg, Kong Magnus's Moder. At dette ikke blot har været en smigrende Vending af Brevskriveren, men ganske overensstemmende med Sandheden, tør vistnok sluttes deraf, at Paal i det følgende Aar gjorde et stort Skridt fremad paa sin glimrende Bane. I 1327 blev nemlig Paal kongelig Cantsler. Hidtil havde Drotseten, Hr. Erling Vidkunssøn, der som vi vide, styrede Riget i disse Kong Magnus's umyndige Aar, bestyret Regjeringsforretningerne (i ethvert Fald i de senere Aar) uden nogen Cantsler, men nu fik han Paal i denne Egenskab ved sin Side, hvorved hans Magt betydelig formindskedes. Nu er det rimeligvis saa, at Geistligheden har havt en væsentlig Andeel i denne vigtige Forandring i Landets Styrelse,<sup>4)</sup> en „Ministerkrise“ efter Datidens Vilkaar, men høist sandsynligt har Hertuginde, som ved samme Tid ægtede Knut Porse og i ham fik en energisk Hjælper, her opereret sammen med de norske Prælater i fælles Uvilje mod Erling Vidkunssøn. Det første kjendte Brev, Paal som Cantsler har beseglet, er dateret Bergen 14de Sept. 1327; det var det samme, hvorved Kong Haakons og Erkebiskop Sigurds Christenret erklæredes for gjældende Lov. Paals

<sup>1)</sup> D. N. IV. No. 151.

<sup>2)</sup> Han var Chorsbroder i Nidaros (foruden i Bergen) 1326. D. N. VII. No. 129, om Orknøerne see VII. No. 193, og om Hamar VI. No. 193. Han beholdt disse, indtil han blev Erkebiskop.

<sup>3)</sup> D. N. X. No. 19.

<sup>4)</sup> Munch. D. N. F. H. Unionsp. I. 88 fgg.

nye Stilling medførte udentvivl, at han knyttedes til den kongelige Mariakirke i Oslo. Vi see ogsaa, at han 1331 har indkjøbt Gods til denne Kirke;<sup>1)</sup> jeg har ikke fundet ham ligefrem kaldet Provst.<sup>2)</sup> Hans Forhold til Drotseten har været spændt.<sup>3)</sup> Denne fratraadte i 1332 sit Embede, som ikke blev besat, idet Kongen som myndig selv overtog Regjeringen. Paal blev derimod staaende som Cantsler.

Det varede dog ikke længe, inden han skulde stige endnu høiere. Man skulde næsten tro, at Erkestolen i længere Tid har været hans Ønskers hemmelige Maal; thi i 1330 var Bispestolen i Bergen, hvor Paal længe havde hørt hjemme, bleven ledig efter Audfinns Død, og den vilde han vel, om han havde eftertragtet den, have kunnet naa. Audfinns Eftermand blev da den dygtige Haakon, hvis mange bevarede Breve ere en Hovedkilde til Tidens Historie. Men den 2den Novbr. 1332 døde, som vi have hørt, Erkebiskop Eilif, og nu var Paals Tid kommen.

Om Domcapitlet egentlig har ønsket sig ham til sin Herre, er uvist, maaske ogsaa usandsynligt. Han var jo Chorsbrødrene, skjønt formelt deres Medbroder, en fremmed Mand, og de havde maaske helst valgt en anden. Imidlertid har rimeligvis Kongen ønsket at see Paal paa denne Post, fordi han yndede ham og gjerne vilde see Rigets høieste Stilling besat med en paalidelig Tjener, ja maaske endog fordi han har ønsket at regjere uden fast Cantsler. Det kunde derfor maaske i Nidaros formodes, at et Valg paa en anden vilde møde Hindringer og blive modarbejdet i Avignon. Vist er det, at Chorsbrødrene udsatte sit Valg længere end sædvanligt, nemlig ind i det følgende Aar 1333, som det synes til Februar.<sup>4)</sup> Imidlertid var Paal selv indtruffen i Nidaros. Her var han 29de Jan. 1333,<sup>5)</sup> medens man endnu 27de Dec. 1332 finder ham i Oslo.<sup>6)</sup> Han udgav 29de Jan. under Kongens Segl og i dennes Navn et Brev, hvorved Capitlets canoniske Rettigheder

<sup>1)</sup> Dipl. Norv. IV. No. 194.

<sup>2)</sup> Saaledes kalder Munch ham gjentagne Gange.

<sup>3)</sup> Dipl. Norv. IX. No. 100.

<sup>4)</sup> Dette maa sluttes bestemt deraf, at Paal, hvis Indvielse, som vi skulle see, maa have fundet Sted i Dec. 1333, angives at have regjeret i 12 Aar, 1 Maaned og 15 Dage. Storm, Monum. 190.

<sup>5)</sup> D. N. II. I. No. 221.

<sup>6)</sup> D. N. II. No. 198.

under Erkestolens Ledighed strengt haandhævedes mod alle Udenforstaaendes Indgreb, og herved har han ganske vist stræbt at paavirke sine Vælgere til sin Fordeel. Meget maatte ogsaa synes at tale for ham, ikke mindst hans Doctorgrad *in utroque jure*, altsaa baade cano- nisk og romersk Ret, Videnskaber, som jo skattedes over alle andre. Saa fandt da Valget Sted og det paa en høist mærkelig og hos os vistnok meget sjelden anvendt Maade. Den sædvanlige Valgmaade var nemlig det saakaldte *scrutinium*, hvorved samtlige Medlemmer af Capitlet som ligeberettigede skriftlig afgav sin Stemme i Valgmødet.<sup>1)</sup> Men man kunde ogsaa vælge *per compromissum*, det vil sige udkaare af sin Midte en eller flere Valgmænd (*compromissarii*), i hvis Haand da Valget lagdes. Endelig gaves der en tredie Maade, den saakaldte *acces- sus*, naar ingen skriftlig Stemmegivning fandt Sted, men en Art Acclama- tion efter „guddommelig Indskydelse“ afgjorde Valget.<sup>2)</sup> Den anden Fremgangsmaade blev her foretrukken og til Compromissarier udkaa- redes Chorsbrødrene Paal Paalssøn, Sven Erikssøn og Haakon Eysteins- søn. Dog skulde disse ogsaa lade de øvrige votere, men først stemme selv, derpaa undersøge de øvriges skriftlige Vota og saa bestemme, „hvo der var valgt af den større og forstandigere Deel“ af Chorsbrø- drene, med andre Ord de øvrige af disse fik en Art betinget, raadgi- vende Stemme. Da det kom til Stykket viiste det sig dog, at samtlige Stemmer vare faldne paa Paal. Om han selv har deltaget i Acten, sees ikke, men han betegnes i Brevet derom ikke som Cantsler, men kun som *canonicus ipsius ecclesiae* (o: Chorsbroder i Nidaros, hvad han jo ogsaa blandt andet var) og som *Professor* (o: *Doctor*) *juris utriusque*. Hvad der imidlertid her er mærkeligt er, at man seer, at han trods de mange geistlige Embeder, han havde vidst at samle paa sin Haand, dog endnu (ligesom i sin Tid Eilif) ikke havde modtaget den præste- lige Vielse, men kun var *in diaconatus ordine constitutus*.<sup>3)</sup> Han havde altsaa endnu aldrig udført en eneste egentlig præstelig Handling, men ganske levet for sine næsten helt verdslige Forretninger.

<sup>1)</sup> Saaledes skede det i Stavanger 1445. Dipl. Norv. IV. No. 897.

<sup>2)</sup> En ypperlig Beskrivelse af et Bispevalg (i Bergen 1474) læses i Dipl. Norv. V. No. 884. Ved *scrutinium* fungerede tre Kanniker som Modtagere og Optællere, see f. Ex. ved Eilifs Valg Dipl. Norv. VI. No. 74.

<sup>3)</sup> Det samme var ogsaa Tilfældet med Arne Aslakssøn, der var valgt til Biskop i Stavanger, men døde ved Curien. D. N. VI. No. 202.

Biskopsvalgene var aabenbart Efterligninger af Conclaverne ved Pavevalg, og derfor blev ogsaa Valgets Udfald, som naturligvis Paal modtog, saaledes som Skik var ved disse, strax efter Acten bekjendtgjort høitidelig for *clerus et populus* i Nidaros. Det nye Erkebiskopsemne havde nu at drage den ham allerede forlængst vel bekjendte Vei til Avignon, hvortil han ledsagedes af nogle Chorsbrødre, maaske de ovennævnte Compromissarier.

Her mødte ham ingen Hindringer. Valget blev paa sædvanlig Maade prøvet af dertil beskikkede Cardinaler og befundet canonisk samt derpaa bekræftet af Johannes XXII og Følgeskrivelser udfærdigede. Indvielsen til det biskoppelige Embede var foretaget af Cardinalen Hanni- bal, Biskop af Tusculum, inden 20 Decbr. 1333, og Paal kunde reise hjem til sit Sæde.<sup>1)</sup> Som Erkebiskop synes Paal Baardssøn at have været en virksom Mand. Han har holdt en Række Provincialconcilier. Det første fandt Sted allerede lige efter Hjemkomsten fra Avignon i Ni- daros 1334, det andet i Tønsberg 1336, det tredie i Nidaros 1341. Atter i det følgende Aar 1342 vilde han samle et Concilium til Ber- gen, der dog udsattes og bestemtes til at sammentræde i Konghelle se- nere paa Aaret. I 1344 afholdtes atter et saadant Møde i Bergen. Der haves ogsaa fra ham et interessant Hyrdebrev.<sup>2)</sup>

Skjønt Erkestiftet var af saa uhyre stor Udstrækning, besluttedes dog 1341, at Erkebispen skulde visitere hele sin Provinds, dog person- lig kun i det egentlige Norge. Denne Visitation, der skulde begynde i Firdafylke, er dog neppe bleven til Virkelighed. Fra hans Stiftsvi- sitatser har man en interessant Oplysning levnet fra 1342, da han vi- siterede ved Steins Kirke (Bynæsset), der giver et Begreb, om hvorle- des det gik til ved Visitationer. Man seer, at han, som det havde været Skik allerede før Jørunds Tid, var ledsaget af mindst tre Chorsbrødre og en Notarius. I Sætestuen paa Kongens Gaard Stein adspurgte Erkebispen „efter gammel Sædvane“ menige Bønder, (udentvivl fra flere Bygder), om de havde noget at klage paa hans Provster, Præster, Klerke eller andre hans Tjenestmænd, men Almuen udtalte sin Til- fredshed med disse og takkede Erkebispen for den Hjælp, som hans

<sup>1)</sup> D. N. VII. No. 137—138. I det første af disse Pavebreve er fra det nu tabte Valgbrev fra Nidaros optaget den ovenfor meddelte Beskrivelse af Valget.

<sup>2)</sup> Norges gl. Love III. 284—294. (Udførligt Uddrag hos Keyser).



Præster og Mænd ydede dem. En Chorsbroder spurgte saa alle tilstedeværende Bønder, af hvilke Ting de vare vante at betale Tiende. De svarede, at de kun ydede den af Jordens Grøde og Afkastning indengaards og udengaards samt af Fiskeri, dog var for nogle Aar siden, da to Bjørne vare fældede paa Næsset, sendt Tiende af den ene til Erkebisen, af den anden til Sognepræsten. Man ser altsaa, at Tienden væsentlig indskrænkedes til de gamle Ydelser, og at den Forøgelse deraf, som Erkebiskop Jon havde faaet indført, virkelig var bortfalden. Ved Visitationen fandt ogsaa Confirmation af Børn (*ferming*) Sted.<sup>1)</sup> Denne Forretning, der alene kunde udføres af en viet Biskop, indskjærpes og beskrives nærmere i Paals ovennævnte Hyrdebrev. Den bestod, som bekjendt, især i Betrygelse med det hellige Chrisma.<sup>2)</sup>

En Erkesædet tilhørende Eiendom, som paa denne Tid først omtales, er den lille mærkelige Ø Grip ved det nuværende Christiansund. I 1338 var der Strid om Øen, der allerede nu kaldes et Vær, mellem Paal og Bjarne (vistnok Bjarne Erlingssøn af Giske).<sup>3)</sup> Været, hvis Betydning vistnok stadig var i Stigende, vedblev imidlertid at tilhøre Erkesædet og omtales udtrykkelig som dettes Eiendom i Fredrik I's Haandfæsting. Som paa andre Vær samledes her efterhaanden en forholdsvis meget tæt, tildels endog velhavende Befolkning.<sup>4)</sup>

Et andet Vidnesbyrd om Fiskehandelens tiltagende Betydning hører ogsaa hid og er i flere Henseender af Interesse, ogsaa fordi det vidner om, at Nidaros som Kjøbstad fremdeles ikke var ringe. Det er fra 1340. To „Islandsfarere“, det er Handelsmænd, der fore paa Island, bleve i hint Aar af to Chorsbrødre paa Erkebispens Vegne dømte til at betale Kjøbøre-Tiende af Svovl, Tran og Skreid, og det oplyses,

<sup>1)</sup> Dipl. Norv. IV. No. 268.

<sup>2)</sup> Fra Catholicismens sidste Tider i Norge har man en characteristisk Omtale af denne Ceremoni. Paa Gaarden Balhald i Værdalen holdtes der et Julegilde i Tiden omkring 1530, hvor der som sædvanligt ved slige Leiligheder blev drukket tæt. Et Par drukne Mænd besmurte et Haandklæde med Sod og Fedt, dypede det i Ølkanden og besølede dermed Værten og en af hans Gjester, saa at de saa ud som Trold i Ansigtet. Gjesten sagde da: „Jeg er fermet før, det gjøres ikke behov at ferme mig“. Saml. til N. F. Sp. o. Hist. III. 359.

<sup>3)</sup> Dipl. Norv. IX. No. 108.

<sup>4)</sup> Om Øen ved Reformationstiden og senere se mine Bidrag til Christiansunds Historie i Norsk hist. Tidsskr. 3 R. II.

at Indførselen af Fisk fra Island først ganske nylig var begyndt; før, hedder det, bestod Indførselen fra denne Ø til Norge næsten kun af Vadmel, men nu er Skreid og Tran af endnu større Betydning. Domsbrevet er ogsaa i en anden Henseende oplysende, thi det paabe- raaber sig den nye Christenret, hvorved altsaa maa menes Jons, samt Sættargerden mellem denne og Kongedømmet.<sup>1)</sup> Vi see, hvor fast Hierarchiet holdt ved disse Documenter, skjønt det gjentagende var erklæret, at det var Christenretten fra Sigurds Dage, der var gjældende Ret!

Ogsaa paa anden Maade see vi, at Paal har søgt at gjøre gjældende Paastande, der vare hentede fra Jons Tid. Den gamle Christenret erkjendte ikke geistlig Jurisdiction i Sager om Lægmands Pengebøder, men Paal sees at have gjort Fordring paa at øve den i Nidaros og det vel ei alene for Byens Vedkommende. Efter Biskopperne Halvard af Hamars og Haakon af Bergens Raad gik han dog ind paa et Compromis med Kongen 1337 i Oslo, hvorefter „indtil Kongen selv kom til Nidaros“ Officialen og Lagmanden i Forening skulde øve denne Jurisdiction i Sager angaaende Pengebøder efter Christenretten, saaledes at de skulde dømme hver sin Dag eller Uge dog saa, at begge vare tilstede og den ene vedtog den andens Orskurd. I Tilfælde af Uenighed skulde de dog med Fehirden gaa i Erkebispens Gaard og denne der afsige Dom.<sup>2)</sup>

Domcapitlet gjorde i 1341 med Erkebispens Samtykke nogle Bestemmelser i sine indre Anliggender.<sup>3)</sup> Her omtales, at den Kannik, der efter aarlig Omgang skulde forestaa Communshuset, Aaret i Forveien uden Løn skulde betjene den til Capitlet henlagte Clemenskirke. Der omtales ogsaa Capitlets Enge og Haver. Denne Forstander for Communshuset kaldes her *præpositus*. Mod Slutningen af den catholske Tid omtales ogsaa en præpositus ved Siden af Decanus, Archidiaconus og Cantor, men da vistnok som en fast og ikke aarligt vekslede Functionær.

<sup>1)</sup> Dipl. Norv. II. No. 235. Om Islandshandelen see ogsaa Biskupa Sögur I. 840, hvor det udtrykkelig omtales, at Skreid ikke udførtes fra Island, da Biskop Laurentius som Electus kom til Nidaros (men altsaa var begyndt at udføres, da hans Saga blev skrevet). Maurer, Island 421.

<sup>2)</sup> Dipl. Norv. II. No. 222. Norges gl. Love III. 161.

<sup>3)</sup> Dipl. Norv. II. No. 242.

Som Kanniker under Paal kan næstefters den, der blev hans Eftermand, nævnes Thorstein Erikssøn, der baade i 1336 og 1342 paa hans Vegne aflagde det skyldige Besøg ved Curien.<sup>1)</sup> Denne Thorstein var først Kannik i Oslo, men 1336 fik han paa Paals Anbefaling et Pavebrev paa et Canonicat ogsaa i Nidaros.<sup>2)</sup> Jeg anseer det ikke urimeligt, at han kan være den samme Thorstein, der efterfulgte den 1342 afdøde Haakon som Biskop i Bergen, og siden blev et Offer for den store Mandedød.

Paa den Tid, da Paal var i Avignon for at hente sit Pallium, bereistes de nordiske Lande af en pavelig Collector Petrus Gervasii. Pave Benedict XII (1334—1342) gav imidlertid kort efter et sjældent Exempel paa en nøisom Pavé, fri for den sædvanlige Gridskhed og Nepotisme. Han tilbagekaldte 1336 en af sin Forgjænger 1333 udskreven Sexaarstiende til det hellige Land, da det paatænkte Korstog var blevet hindret (det blev forøvrigt alle disse paatænkte Korstog), ja han befalede endog, at hvad der allerede maatte være indkommet, skulde betales Vedkommende tilbage.<sup>3)</sup> Men allerede under Eftermanden Clemens VI (1342—1352) søgte det pavelige Kammer atter at tilrive sig alt, hvad det kunde naa. Gamle Restancer af tidligere Tien-depaalæg bleve saaledes nu inddrevne.

Med sin svenske Collega i Upsala kom Paal Baardssøn i en Strid, der frembyder megen Interesse. St. Olaf var tidlig bleven ogsaa Sveriges Folkehelgen, og især fra de nordlige Egne af Naboriget skede meget hyppige Valfarter til Nidaros. Vel fik Sverige i det tolvte Aarhundrede sin egen Kongehelgen i St. Erik, men Olaf vedblev at indtage en Plads ved hans Side. I Domkirken i Upsala havde de to Konger sit fælles Alter, begge anraabtes i Forening, og der gjordes Løfter til dem begge under Et, paa Sveriges Banner vare de begge anbragte. De norske Erkebiskopper havde endog formaaet at omgjøre de frivillige Gaver til Nidaros Domkirke fra Ångermanland og Helsingeland til en fast aarlig Skat, og i 1336 havde denne endog vundet pavelig Bekræftelse.<sup>4)</sup> Herimod gjorde nu Erkebiskop Hem-

<sup>1)</sup> Storms romerske Afskrifter.

<sup>2)</sup> Dipl. Norv. VI. No. 149. Han kaldes her med Tilnavnet Kumpe.

<sup>3)</sup> Dipl. Norv. VI. No. 150.

<sup>4)</sup> Dipl. Norv. I. No. 235.

ing i Upsala Indsigelse, og et Sammenstød mellem ham og Paal blev Følgen deraf. Striden førtes især i Aaret 1344.<sup>1)</sup> De nærmere Omstændigheder ere ikke ret klare. Som rimeligt kunde være, har dog den upsalske Erkebiskop uden Tvivl tilsidst seiret, men lige til Reformationen vedblev svenske Pilegrimsfarter til Nidaros i ikke ringe Udstrækning.

Paal var den sidste norske Erkebiskop, der indviede en Biskop af Man og Suderøerne, nemlig Skotlænderen Thomas (1334).<sup>2)</sup> Dennes Eftermand Vilhelm indviedes 1349 i Avignon, dog under Anerkjendelse af Nidaros's Ret. Men denne gik i den følgende Tid ganske i Forglemmelse, og det fjerne Stift kom under Yorks Kirkeprovinds.

Om Paals Deltagelse i de politiske Begivenheder, erfare vi ikke meget. Vi vide ikke, om Magnus Erikssøn er blevet kronet i Norge, hvilken Handling det da vilde have været Paals Sag at udføre. Annalerne omtale Kongens svenske Kroning (1336), uden at nævne nogen norsk. Tænkeligt kunde det være, at Kroningen i Sverige har været en Fælleskroning, saaledes som i Slutningen af Aarhundredet Erik af Pommerns i Calmar. Det er ogsaa mærkeligt, at der i Annalerne tales om den norske Erkebiskops og de norske Høvdingers „Raad“ med Hensyn til den svenske Kroning. Men i to Annaler siges der, at den skede uden, i en tredie, at den skede med Nordmændenes Raad.<sup>3)</sup> Et saadant norsk „Raad“ i Anledning af Kongens Kroning i Sverige, hvad enten dette Raad nu er gaaet i bifaldende Retning eller ikke, synes besynderligt. Man kunde dog tænke sig en Ærestvist mellem Norske og Svenske, om i hvilket Land Kroningen først skulde finde Sted. Munch<sup>4)</sup> har ment, at Magnus virkelig er bleven kronet i Norge og da i 1337 i Oslo, hvor et stort Møde virkelig fandt Sted i hint Aar. Muligvis har han Ret, men udtrykkeligt Vidnesbyrd haves endnu ikke om nogen saadan Begivenhed i Norge i Tiden mellem 1299 og 1442.

I 1338—1339 fandt Uroligheder Sted i Norge, idet flere af de mægtigste Stormænd vare misfornøiede med Kong Magnus, og navn-

<sup>1)</sup> Dipl. Norv. III. No. 222—224. En Henvendelse fra Paven 1338 til Paal om at antage sig de svenske Minoriters Sag ligeoverfor Upsala Capitel see Dipl. Svec. IV. No. 3380.

<sup>2)</sup> Walcott, The ancient church of Scotland. London 1874. 168.

<sup>3)</sup> Ann. Isl. 349, 399, 151.

<sup>4)</sup> N. F. Hist. Unionsperioden I.

lig Sigurd Hafthorssøn, der forholdt Kongen Akershus, træder i Forgrunden. I den Anledning har det vistnok været, at Kongen i Begyndelsen af 1340 har overdraget Erkebiskoppen med Raadet at træffe forskellige Foranstaltninger i Norge, uden at det dog sees, at Erkebiskoppen, som man har ment, „stilledes i Spidsen for Rigsstyrelsen.“<sup>1)</sup>

I 1343 traf man, som bekendt, ved at bestemme den yngre Kongesøn Haakon til Norges Konge, naar han blev myndig, et afgjørende Skridt til fremtidig Opløsning af de to Rigers Forening. I det i denne Anledning udstedte Brev nævnes kun verdslige Høvdinger, men Aftale havde i Forveien fundet Sted med „Rigets Prælater“; Erkebispens Medvirkning kjender man ikke særlig til.

I Januar 1345 finde vi Paal i Oslo ved et Raadsmøde. Den 1 Febr. 1346 døde han i Nidaros ifølge Annalernes Vidnesbyrd. Kort i Forveien var (4 September 1345) den forfærdelige Ulykke indtruffen i Gauldalen, hvor en Mængde Gaarde ødelægdes ved Elvebrud. Nidaros var samme Aar hjemsøgt af en Ildebrand.

<sup>2)</sup> Munch, Unionsperioden I. 238. Keyser d. n. K. Hist. II. 274.

## XVI.

## ARNE VADE.

Erkebiskop Eilif havde havt en Søster, Ingeborg Arnesdatter, gift med en forøvrigt ubekjendt Einar. Disses Søn Arne med Tilnavnet Vade kom i Kirkens Tjeneste. Han forekommer allerede under sin Morbroder som dennes Raadsmand 1323. Det var dengang den bekjendte Laurentius opholdt sig i Nidaros for at indvies til Hole Bispestol, og det hedder i dennes Saga,<sup>1)</sup> at han og Arne vare de bedste Venner. Under Erkebiskop Paal forekommer Arne fra 1336 af stadig som Chorsbroder og synes at have været en anseet Mand. I det sidst nævnte Aar omtales han ogsaa som Officialis<sup>2)</sup> og tillige som Chorsbroder i Bergen.<sup>3)</sup> Med Biskoppen i denne Stad, Haakon (1330—1342) stod han i nært Venskabsforhold, hvilket noksom fremgaar af en Række interessante Breve til ham fra denne Biskop. Hans Forhold til Erkebiskop Paal har maaske til sine Tider ikke været saa godt, siden Biskop Haakon 1341 skriver ham til, at han med Glæde har erfaret, „at Alt nu er godt mellem ham og Erkebiskoppen, hvilket Gud lade vare længe.“<sup>4)</sup> I 1339 foretog Arne en Reise for at gjøre Kong Magnus sin Opvartning og traf ham sandsynligvis paa Baahus Slot. Her udstedte Magnus 23de August s. A. et nyt Beskyttelsesbrev for Chorsbrødrene i Nidaros, og det tør antages, at Arne har udvirket dette. Biskop Haakon havde

<sup>1)</sup> Biskupa Sögur I. 843.

<sup>2)</sup> D. N. V. No. 102.

<sup>3)</sup> D. N. VII. No. 157.

<sup>4)</sup> D. N. VIII. No. 140.